

ΕΚΠΟΜΠΗ : Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΕΥΤΗ

ΗΜΕΡΟΜ. : ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29.9.67

ΩΡΑ : 9.30 μ.μ. Β* ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΡΓ 1.7

(4 αντίγραφα)

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗ ΜΟΣΧΑ

Έλλης Παιονίδου

Τό τραίνο, σάν συγκοινωνιακό μέσον είναι ίσως λίγο άργό, θορυβώδες κι' ένοχλητικό σέ σύγκριση μέ τό άεροπλάνο. Για τόν τουρίστα, όμως, που θέλει νά δῆ τόπους άπό κοντά, νά χαρή μέρη άγνωστα και νά ζήσει όλες εκείνες τίς στιγμές τῆς μεταφορᾶς άπό τό ένα τοπίο στό άλλο, τό τραίνο είναι ιδανικό. Τό άεροπλάνο καταργεί τίς άποστάσεις, φέρνει τῆ μιá χῶρα δίπλα στήν άλλη, δέν δίνει τῆν εύκαιρία στόν ταξιδιώτη, οὔτε νά σκεφτῆ τῆν άπόσταση που μεσολάβησε. Τό τραίνο, αντίθετα, σ'άναγκάζει νά προσέχης όλες τίς λεπτομέρειες του ταξιδιοῦ, τᾶ πρόσωπα που συναντᾶς στό δρόμο και τᾶ τοπία που ανάμεσα στό άγκομαχητό του, αφήνει συνέχεια πίσω του.

Μέ τό τραίνο ταξιδέψαμε 2 ἡμερονύκτια ὀλόκληρα, άπό τῆ Σόφια στή Μόσχα. Σκοπός του ταξιδιοῦ μας τό κινηματογραφικό φεστιβάλ τῆς Μόσχας. Τό μικροσκοπικό βαγκόν-λί μᾶς ξῆωσε τῆν άπομόνωση που χρειάζεται κανείς σ'αὔτές τίς περιπτώσεις, ἐνώ τό βαγκόν ρεστωράν μᾶς ἔφερνε κάθε τόσο σ'έκπαφή μέ τοὺς συνταξιδιώτες μᾶς.

Όλόκληρη τῆν πρώτη μέρα, άπό τίς 7 τό πρωί ἕως μέ τίς 7 τό βράδυ, διασχίζαμε τῆ Βουλγαρία. Πρώτη φορά εἶδα μαζεμένο τόσο πράσινο. Ἀτέλειωτες φυτεῖς καλαμποκιοῦ και ἡλιοτρόπια που λές μᾶς καλοσωρίζουν μέ τᾶ κίτρινα τους κεφάλια. Ἄθελα μᾶς κάνομε μιá σύγκριση μέ τῆ μικρή μᾶς Κύπρο, που αὔτῆ τῆν ἐποχή είναι κατάξερη. Τό βιβλίο που πῆρα μαζί μου μένει άνοιχτό, στήν πρώτη σελίδα. Τό τοπίο ἔξω μαγνητίζει. Πεδιάδες, νερά, πράσινο. Ποῦ και που κανένα χωριό, που τό προσπερνοῦμε βιαστικά. Καί προπαντός εκείνοι οἱ χιλιάδες ἡλιοι μέσα στό χωράφια, που μόνο ἡ τολμηρή φαντασία ἐνός Βάν-Γκόγκ θά μπορούσε νά δώσει τᾶ χρώματά τους.

Μέ τό σούρουπο φτάνομε στήν τεράστια γέφυρα του Δούναβη που χωρίζει και μαζί ἐνώνει τῆ Βουλγαρία και τῆν Ρουμανία. Σταθμός θά γίνῃ μόνο στό Βουκουρέστι, γιατί τό τραίνο μᾶς είναι ἔξπρες. Ὁ Δούναβης, ὁ ἴδιος Βιεννέζικος γαλάζιος Δούναβης, τό ποτάμι που ἀγαπήθηκε και τραγουδήθηκε ὅσο κανένα, βρίσκεται τώρα ἀπέναντι μᾶς.

Τό τραῖνο, κόβει λίγο ταχύτητα κι' ἔτσι μπορούμε μέ ἄνεση νά παρακολουθήσουμε αὐτό τό ὄργιο τοῦ νεροῦ καί τοῦ πράσινου. Λευκές πάπιες ποῦ καί ποῦ βουτοῦν γιά κανένα ψαράκι. Τά δάση, βουτηγμένα στό νερό σέ μεταφέρουν θαρρεῖς σέ τόπους παραμυθένιους. Κάθε τόσο ψαράδες μέ τ' ἀγκίστρια τους καί κόσμος ποῦ κολυμπᾷ.

Στίς ἑπτά ἀκριβῶς πιάνομε Βουκουρέστι. Ἐνα πολύχρωμο πλήθος, κυρίως χωρικοί μέ τίς ἔθνικές τους φορεσιές, γεμίζουν τόν σταθμό, Μιά βόλτα ἀνάμεσα τους, λίγο ξεμούδιασμα. Μᾶς κοιτοῦν περίεργα, ὅπως κάθονται στά παγκάκια καί τρῶνε ντομάτες καί τυρί.

Μέ τήν εὐκαιρία ποῦ τό τραῖνο εἶναι σταματημένο πᾶνε γιά δεῖπνο κι' ἐμεῖς στό βαγόν ρεστωράν. Τό πρῶτο πρᾶγμα ποῦ μᾶς χτυπᾷ στό μάτι εἶναι μιᾶ κοτσέρβα κυπριακοῦ χυμοῦ, Κυπριακό πορτοκάλι τόσα μῆλια μακριά. Τό πίνουμε ἀχόρταγα καί μυρίζουμε λίγη Κύπρο, Δίπλα μας κάποιος κάθεται. Φαίνεται Ρῶσος. Παραγγέλλει τρία πικουράκια μπύρα κι' ἕνα κονιάκ. Νομίζουμε πῶς περιμένει παρῆα. Ἀρχίζει σιγά σιγά νά πίνη. Ὁσπου νά σηκωθοῦμε τᾶ ἔχει ἀδειάσει ὄλα. Οἱ Ρῶσοι πίνουν πολύ, πίνουν μέ πᾶθος.

Ὁλόκληρη τή νύκτα ταξιδεύουμε, κοντά_στό μεσάνυχτα ξυπνοῦμε ἀπό ἕνα θόρυβο. Εἶναι Ρῶσοι σιδηροδρομικοί. Βρισκόμαστε κι' ὄλας στό σύνορα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης. Σηκώνουν τᾶ βαγόνια ψηλά, ἀλλάζουν τοῦς τροχοῦς, γιά νά τοῦς ταιριάζουν μέ τίς νέες γραμμές.

Πρῶτ πρῶτ ξυπνοῦμε στή Σοβιετική Μολδαβία. Ἐδῶ τό τοπίο ἀλλάζει. Ἡ γῆ σέ πράσινες καμπύλες ξαπλάνεται λές νωχελικά σ' ὄλη τήν ἄπλα τοῦ τοπίου, ποῦ πότε εἶναι δάσος πυκνό, πότε λιβάδια μέ ποταμούς καί λίμνες. Στά πρῶτα χωριά βλέπομε πράσινες ἐκκλησιές μέ τοῦς χαρακτηριστικοῦς ρωσικοῦς τρούλλους. Νά, ἡ θάλασσα τοῦ Κισινιόφ, μεγάλη τεχνητή λίμνη ὅπου ψαρεῦουν καί κάνουν μᾶνιο. Ἐδῶ εἶχαν γίνει αἱματηρές μάχες μέ τοῦς Γερμανοῦς στόν τελευταῖο πόλεμο. Τώρα ἡ λίμνη ἤσυχη, καθαρῆ καθρεφτίζει στό νερό τῆς τήν ἠρεμία τῆς φύσης. Ὁ ἥλιος ἐξακολουθεῖ νά καίει ἀκόμα λές καί ζητᾷ νά συνηγορήσῃ στό λαμπερό τοπίο. Ὅταν στίς 8 τό βράδυ φθάνομε στό Κίεβο ὁ ἥλιος εἶναι ἀκόμη ψηλά. Θυμόμαστε τό Λένινγκραν μέ τίς λευκές του νύκτες.

Μιά μισή μέρα ταξιδεύουμε συνέχεια διασχίζοντας τήν ἴδια χώρα. Καί νά σκεφθῆ κανείς πῶς γιά νά φτάσῃ ἀπό τή Μόσχα στό Βλαδιβοστόκ χρειάζεται μιᾶ βδομάδα ταξίδι μέ τό τραῖνο. Ἀπέραντη χώρα, ἀλήθεια

Τό πρωτ είμαστε έξω από τή Μόσχα. 'Ατέλειωτα δάση σχηματίζουν ένα πράσινο τείχος γύρω από τή μεγάλη πόλη. Αύτά τά δάση τᾶχει τραγουδήσει ὁ Ποϋσκιν μέ πάθος. 'Ανάμεσα στά δέντρα, μισοκρυμμένα, κάτι μικρά έξοχικά σπιτάκια, οἱ ἕντάτοςες ὅπως τίς λένε.

Μπαίνοντας κανείς στή Μόσχα μένει μέ συναισθήματα ἀνάμεικτα. Αὐτή ἡ τεράστια πόλη τῶν 8 ἑκατομμυρίων εἶναι μιὰ συνόπαρξη τῆς 'Ασίας καί τῆς Εὐρώπης, τοῦ παρελθόντος καί τοῦ παρόντος. Πλάτ' στά παλιά ἀρχοντικά κτίρια καί στά μεταπολεμικά ὄγκ ᾠδη τοῦ λογχιζουν τόν οὐρανό, ὑψώνονται τώρα οἱ πολυκατοικίες μέ τήν μοντέρνα ἀρχιτεκτονική. Πλάτ' στίς ἐκκλησιές μέ τοῦς χαρακτηριστικούς τροῦλους τά ἀεροδυναμικά μνημεῖα τῶν σπουτνικς.

Πέρου ἡ Μόσχα γιόρτασε τά 800 χρόνια της. 800 χρόνια ζωῆς δέν εἶναι λίγα γιά μιάν πόλη, ἄν τά συγκρίνη κανείς μέ τά 100 χρόνια τοῦ ἔθνους τοῦ Καναδά. Κι' ὅταν μάλιστα αὐτά τά 800 χρόνια εἶναι τόσο γεμάτα μέ ἀντιξοότητες, μέ πολέμους καί μέ καταστροφές.

Ὅπως μπαίνομε μέσα στό κέντρο τῆς πόλης, ὁ χρόνος λές καί πᾶει πίσω, πολύ πίσω, σέ καιροῦς ρομαντικοῦς καί δόσκολους, ποῦ ἔφυγαν κι' ἄσπόσο εἶν' ἐκεῖ, ὀλοζώντανοι μέσα στή ζωντανή Μόσχα. Μπροστά στά μάτια μας περνοῦν σάν φαντάσματα οἱ ἀθάνατες μορφές τοῦ μᾶς ἄφησαν οἱ γίγαντες τῆς Ρωσικῆς Λογοτεχνίας. 'Η "Αννα Καρένινα κι' ἡ Νατάσα τοῦ Τολστόη, ὁ Παίκτης κι' ὁ 'Ηλιθιος τοῦ Ντοστογιέφσκη, οἱ μικροί ἄνθρωποι μέ τά μεγάλα πάθη τοῦ Τσέχωφ.

Τό ξενοδοχεῖο ὅπου θά μένουμε εἶναι τό Μοσκβά, στό κέντρο ἀκριβῶς τῆς Μόσχας, δίπλα στήν Κόκκινη πλατεία. 'Εκεῖ θά βρίσκονται στή διάρκεια τοῦ κινηματογραφικοῦ φεστιβάλ ὄλοι οἱ ξένοι φιλοξενοῦμενοι. Τό μεγάλο χᾶλλ τοῦ ξενοδοχείου μᾶς βγάζει ἀπό τή ρέμβη τοῦ παρελθόντος καί βίβια σχεδόν, μᾶς μπάζει σ' ἕνα εἰκοστό αἶθνα ὄλο κίνηση, ζωή καί ἀπαιτήσεις. Κόσμος πηγαινοέρχεται, τεχνικοί, φωτογράφοι, ἥθοποιοί, δημοσιογράφοι, οἱ τελευταῖες προετοιμασίες γιά τό ἀνοιγμα τοῦ φεστιβάλ. Μιὰ ἀτμόσφαιρα κοσμοπολίτικη ποῦ καλά καλά δέν μπορείς νά τήν παρακολουθήσης γιατί σέ ζαλίζει.

Τό παράθυρο τοῦ δωματίου μας εἶναι ἀκριβῶς ἀπέναντι στό ρολότ τοῦ Κρεμλίνου. Γιά 20 μέρες, τήν ὥρα θά μᾶς τή δείχνει αὐτό τό ἱστορικό ρολότ.

Τό Κρεμλίνο είναι ή καρδιά τής Μόσχας. Χωρίς αυτό ή Μόσχα θα έμοιαζε σάν μιὰ οποιαδήποτε άλλη πόλη τής Κεντρικής ή τής 'Ανατολικής Εύρώπης. Γύρω ἀπό τή μεγάλη Πλατεία σέ λογική σειρά ὑψώνονται τά κτίρια τοῦ Κρεμλίνου κι' ἀνάμεσα τους, σωστά κομψοτεχνήματα, οἱ ἐκκλησιές μέ τους χρυσοῦς τροβλλους καί μέ τά ψηφιδωτά. Στόν τελευταῖο πόλεμο οἱ Γερμανοί βομβάρδισαν ὀλοκλήρη τή Μόσχα. Τό μόνο πού ἔμεινε ἐντελῶς ἀνέπαφος, χωρίς ἕνα γρατσοῦνισμα σάν ἀπό πρόνοια τής τύχης, εἶναι τό Κρεμλίνο.

Στό Μουσείο τοῦ Κρεμλίνου φυλάσσονται ὅλοι οἱ θησαυροί τῶν τσαρῶν. Μπορεῖ νά θαυμάση ἐκεῖ κανεῖς ἀνάμεσα σ' ἕνα περιδέραιο ἀπό ρουμπίνια καί διαμάντια καί σέ ἕνα εὐαγγέλιο φορτωμένο μαργαριτάρια, τή χλιδή καί τήν πολυτέλεια πού περιέβαλλαν τους τσαρους καί πού μαζί, τους ἀπομόνωναν ἀπό τους μουζίκους, τό λαό δηλαδή. 'Ιστορικό γεγονός εἶναι πῶς ὅταν ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνη ἐπρόκειτο νά παντρεύη μιὰ κόρη τής ἐπισκεύασε ὅλα τά παλιά κι' ἔκτισε καινούργια σπίτια στούς δρόμους πού θά περνοῦσαν τ' ἀμάξια τῶν ξένων, καλεσμένων, γιά νά δώση τήν ἐντύπωση τής εὐημερίας καί τοῦ πλούτου. 'Αστειο θάταν ἀλήθεια ἂν κάποιος ἀπ' ἐκεῖνα τ' ἀμάξια λοξοδρομοῦσε χάνοντας τό δρόμο του κι' ἔπεφτε στίς τρῶγλες τῶν μουζίκων.

Μέσα στό χῶρο τοῦ Κρεμλίνου, σωστό μεγαθήριο, βρίσκεται τό θέατρο τοῦ Κρεμλίνου, ὅπου στεγάζεται τώρα τό κινηματογραφικό φεστιβάλ. 'Η μοντέρνα ἐπαναστατική ἀρχιτεκτονική του ξένισε πολλούς ἀπό τους Ρῶσους, πού τό θεώρησαν σάν μιὰ βεβήλωση τοῦ ἱστορικοῦ τους χώρου. Πάντως ἐγώ χάρηκα ἐκεῖνες τίς χιλιάδες τῶν θεατῶν νά ἀπολαμβάνουν καθημερινά τίς βελουδένιες μαλακές κάλυθρνες καί τά παχειά χαλιά καί νά χρησιμοποιοῦν 3 τίς ἠλεκτρικές σκάλες καί τά φουαγιέ μέ τόση ἄνεση.

Τό ἀνοιγμα τοῦ φεστιβάλ ὅπως καί τό κλείσιμο ἔγινε μέ μιὰ ἐπισημότητα μοναδική. Παλιοί καλλιτέχνες, ἡθοποιοί, σκηνοθέτες παρουσιάστηκαν μπροστά στό κοινό καί τό χαιρέτισαν μέ δυό λόγια, ἐνῶ ἀποσπασματῶ ἀπό ταινίες τους προβάλλονταν παράλληλα στή σκηνή. Κι' ἦταν πράγματι συγκινητικό νά βλέπη κανεῖς γερασμένες παλιές δόξες τής ὀθῆνης νά καταχειροκροτοῦνται ἀπό ἕνα ζεστό ἀκῶμα κι' ἀγαπημένο κοινό. Γιατί τό ρωσικό κοινό, κατά γενική διαπίστωση, εἶναι ἕνα κοινό κάτι πάρα πάνω ἀπό εὐγενικό. Δέχθηκε μέ κατανόηση ὅλες τίς ταινίες, ἔστω κι' ἂν τό ἐπίπεδο μερικῶν, ἀσιατικῶν κυρίως ἦταν τόσο χαμηλό πού νά θυμίζη τά πρῶτα πρῶτα χρόνια τοῦ κινηματογράφου. Βέβαια, αὐτό δέν σημαίνει πῶς εἶναι κοινό χωρίς κρίση.

Αντίθετα μάλιστα. Τις ταινίες που του άρσαν πραγματικά τις έπέβαλε μέ χειροκρότημα ένδς τετάρτου συνέχεια, όρθιο. Πάντως γενικά τό κινηματογραφικό φεστιβάλ δέν παρουσίασε τό ένδιαφέρον που περιμένα. Κι' έσως αυτό νά ήταν για χάρη μας, γιατί μπορέσαμε έτσι νά δοϋμε πιδ καλά τή Μόσχα, και μερικούς καλούς φίλους που έχουμε εκεί.

Ο δρόμος όπου βρίσκεται τό ξενοδοχείο Μόσχα είναι ή Λεωφόρος Κάρλ Μάρξ. Δίπλα άκριβώς, στη Λεωφόρο Γκόρκι, πανήψυλο, φορτωμένο λουλούδια, όρθάνεται τό άγαλμα του Μαγιακόφσκη, του όργισμένου ποιητή και πρόδρομου τής νέας ποιητικής γενιάς τής Σοβιετικής Ένωσης.

Λίγο πιδ πέρα, περήφανο και λυγρό/σάν τις μπαλαρίνες του, τό θέατρο Μπολσόη. Πόσες και πόσες δόξες του χορού δέν πέρασαν τό κατάφλι του περίφημου θεάτρου. Παύλοβα, Ούλάνοβα, Πλισένσκαγια, ... Ένας όλόκληρος κόσμος εργάζεται έντατικά κι' άθόρυβα πίσω άπ' εκείνους τούς πέτρινους τοίχους κρατώντας τήν τέχνη του χορού σ' ένα ύψος μοναδικό σ' όλο τόν κόσμο. Άθάνατες μελωδίες του Τσαϊκόφσκη και του Προκόφιεφ συνοδεύουν τις κινήσεις τών χορευτών, ένω οι θεατές κρατούν τήν άναπνοή τους πάνω σε μια τέλεια στροφή τής πρίμας μπαλαρίνας.

Αυστηρώς τό Μπολσόη άπώς κι' όλα τ' άλλα θέατρα, μέ έξαιρεση 2-3 λείπει τό καλοκαίρι σε περιοδείες, φέρνοντας τήν τέχνη του και στον λαό τής έπαρχίας. Έτσι έμεις δέν μπορέσαμε νά τό χαροϋμε. Εΐδαμε όμως ένα άλλο μπαλέτο, Ούγγαρέζικο, που άνέβασε τις "Φλόγες πάνω άπό τό Παρίσι", μέ μια δύναμη και μια όροσιά που μας έξέπληξε.

Όταν βρεθή κανείς για 20 μόνο μέρες σε μια πόλη σαν τή Μόσχα, κι' όταν άπ' αυτές τις 20 μέρες πρέπει τις μισές τουλάχιστο νά τις άφιερώνη σε μια δουλειά όπως είναι τό κινηματογραφικό φεστιβάλ, δέν του μένει παρά νά κινή μια έπιλογή ανάμεσα σ' αυτά και σ' αυτούς που θα δη και στο χρόνο που θ' άφιερώνη στο κάθε τι. Διαγράψαμε τά ιστορικά, τά αρχαιολογικά και τά στρατιωτικά μουσεια κι' άφήσαμε περισσότερο χρόνο για νά χαροϋμε τους καλλιτεχνικούς θησαυρούς και για νά δοϋμε μερικούς άπό τους πιδ ένδιαφέροντες άνθρώπους τής Σοβιετικής διανόησης, αρχίζοντας άπό παλιούς γνωστούς μας, άπό τήν Κύπρο.

Ο Μπόρις Πολεβόι είναι ένας από τους καλλίτερους συγγραφείς της Σοβιετικής Ένωσης. Τόν πρωτογνώρισαμε το 1964 στην Κύπρο κι άμέσως ξεχωρίσαμε τήν βαθύτητα τών γνώσεων του και τήν καταπληκτική του εφφράδεια. Ένα από τά βιβλία του, "Η Ιστορία ενός πραγματικού ανθρώπου", που γυρίστηκε και σέ ταινία, γνώρισε παγκόσμια έπιτυχία. Ο Πολεβόι είναι διευθυντής του λογοτεχνικού περιοδικού Γιοϋνοστ, δηλαδή Νεολαία, τό όποτον έκφράζει τά καινοβούργια ρεύματα τής διανόησης τής Σοβιετικής Ένωσης. Τόν συναντήσαμε στό γραφείο του, στό Γιοϋνοστ. Γεροδεμένος, όμορφάντρας, όπως τόν θυμάμαστε. Άπέναντι του άκριβώς, ένα σχέδιο του Πικάσο, μέ ιδιαίτερη άφιέρωση.

Μας δέχεται μέ χαρά.

- Τι γίνεται τό ώραίο σας νησί, κι'έκείνο τό άξέχαστο κρασί σας. Τοϋ δωρίζουμε μία μπουκάλια Κυπριακή κουμανταρία κι'αύτός ένθουσιάζεται.

Θά πάμε στη λέσχη νά φάμε, μή μου πήτε όχι, μάς λέει. Μαζί μας έρχεται κι'ό Νατάν Σλοτνικωφ, ό υπεύθυνος για τήν ποίηση στό περιοδικό. Ο Νατάν είναι ένας συμπαθέστατος νέος που ήταν μηχανικός, ξαφνικά άνακάλυψε πώς έχει ταλέντο στην ποίηση και τ'άφησε όλα και γίνηκε ποιητής μέ άξιώσεις.

Η Λέσχη τών συγγραφέων είναι ένα καλιό ρωσικό άρχοντικό, δίπλα από τό Γιοϋνοστ. Ολόκληρο τό έσωτερικό της είναι από άκριβό ξύλο καρδιιάς σκαλισμένο...Μία έσωτερική ξύλινη σκάλα οδηγεί στα πάνω δωμάτια. Μέ τό χιοϋμορ που τόν χαρακτηρίζει, ό Πολεβόι μάς διηγείται τήν ιστορία αύτου του σπιτιού. Κάτοχος του, καλιό, ήταν κάποιος δοϋκας, φίλος του τσάρου. Ένα βράδυ, ό τσάρος γλεντώντας σ'αυτό τό σπίτι άφοϋ είπια και μέθωσε πολύ, γλύστρισε κι'έπεσε από τή σκάλα, κι'έσπασε τό πόδι του. Άναγκάσθηκε λοιπόν νά μείνη εκεί μερικές μέρες για νά μή μαθευτή τό συμβάν. Έτσι αύτό τό σπίτι κατάντησε νά σημαίνει τό σπίτι όπου μεθούν. Γι'αυτό, μετά τήν έπανάσταση τόν έδωσαν στους συγγραφείς, νά τό κάνουν λέσχη τους, μία και τους άρέσει τό ποτό.

Δίπλα άκριβώς στην λέσχη των συγγραφέων, μέ άσπρες μαρμάρινες κολώνες όλόγυρα, είναι τό άρχοντικό των Ροστόφ, που τόσο λεπτομερικώς μās περιέγραψε ό Τολστόη στο Πόλεμος και Είρήνη. Περνώντας έξω από τά μαρμάρινα σκαλιά θαρρούμε πως θά ξεπροβάλλη από κανένα παράθυρο τό υπέροχο κεφαλάκι της Νατάσας, για ν' άκουστ' οσέ συνέχεια τό κρυστάλλινο γέλιο της ανάμεσα οσέ δυό νότες του πιάνου.

Άρχίζοντας μέ τό πατροπαράδοτο χαβιάρι τό ένα πιάτο διαδέχεται τό άλλο, ενώ ή κουβέντα στρέφεται από τό ένα θέμα στο άλλο. Ό Πολεβόϊ είναι φανατικός θαυμαστής του Προέδρου Μακαρίου που τον είχε γνωρίσει στην Κύπρο προσωπικά.

-Πανέξυπνος άνθρωπος, μās λέει. Κι' έχει μοναδικό χιούμορ. Πόσο μ' άρέσουν οι άνθρωποι μέ χιούμορ.

Ύστερα μās μιλά για τη δουλειά του. Το καινούργιο του μυθιστόρημα "Δόκτωρ Βέρα" αφού ανεβάστηκε στο θέατρο μέ μεγάλη επιτυχία, γυρίζεται αυτές τες μέρες οσέ ταινία. Η φωνή του βαθειά, μαλακή, τά ρωσικά του τέλεια, τραγουδιστά θαρρείς. Ποσ κάπου εκείνο τό γέλάκι του, λίγο ειρωνικό, λίγο παιδιαστικό.

-Είναι και τό "Γιοϋνοστ" λέει. Πολλή δουλειά όταν είναι όμως για τους νέους χαλάλι. Εύτυχως έχουμε πολλά νέα ταλέντα, πολλές έλπίδες. Έδώ κοιτάζει τον Νατάν κι' αυτός συνεχίζει.

-Είναι άλήθεια πως ή Σοβιετική Λογοτεχνία και κυρίως ή ποίηση τά τελευταία χρόνια έκανε άλματώδη βήματα. Πρώτα ξεπήδηξαν οι κορυφαίοι νέοι ποιητές, ό Γεφτουσένκο, ή Άχματούλινα, ό Βοσνεσένσκη, ό Ροσντέσβενσκη και ύστερα μία στρατιά όλόκληρη από άλλους. Η ποίηση είναι μέσα στο αίμα του Ρώσου. Ύστερα από τά φοβερά χρόνια δυό τόσο καταστρεπτικών πολέμων και μιας επανάστασης, σχεδόν τίποτα δεν έμεινε στο λαό μας εκτός από την ποίηση του. Και πιο ύστερα στα μετεπαναστατικά χρόνια ή ποίηση πάλι, σαν σημαία όλόασπρη ήρθε μέ τόλμη κι' έφερε μία ίσορροπία πνευματική μέσα στο χάος που επικρατούσε. Νά γιατί αγαπούμε τόσο την ποίηση, νά γιατί οι ποιητές θεωρούνται οι εύνοούμενοι της τύχης στη χώρα μας.

Αυτό τό τελευταίο τό διαπιστώσαμε και μόνοι μας μία βραδυά στο θέατρο Ταχάνκα. Είναι ένα είδος πειραματικού θεάτρου όπου

συνήθως ανεβάζονται πειραματικά έργα ή έργα κλασικού ρεπερτορίου με μοντέρνα σκηνοθεσία. Έκεί επίσης δραματοποιούνται γνωστά ποιήματα.

Στό θέατρο αυτό από μήνες τώρα παίζεται δραματοποιημένο τό ποίημα του 'Αντρέϊ Βοσνεσένσκη "Αντιμίρι", δηλαδή αντικόσμος.

Όλοτετα προκατειλημμένοι λόγω άγνοιας της γλώσσας, θελήσαμε έστω κι' από περιέργεια νά δοϋμε μιá καράσταση. Με τήν μεσολάβηση κάποιου φίλου σκηνοθέτη, κατορθώσαμε νά βροϋμε είσι-τήρια, γιατί οί θέσεις είναι όλες πιασμένες από μέρες. Έντύπωση μās κάνει τό γεγονός ότι τά 3/4 τών θεατών είναι νέοι, πολύ νέοι. Τό θέατρο είναι ήμικυκλικό.

Με τό άνοιγμα της αύλακιās καθηλωθήκαμε. Καμμιά δεκαπενταριά παι ά ά, νέοι καί κοπέλλες, ντυμένοι στά μαύρα, παρουσιάζονται στη σκηνή. Μιá σκηνή γυμνή εκτός από τό πιάνο κι' από μιá εξέδρα στην μέση. Δυό τρείς παίζουν κιθάρα, άλλοι χορεύουν, ύστερα ένας κάνει παντομίμα, μιá κοπέλλα τραγουδά, ένας νέος άπαγγέλλει. Κι' ό φωτισμός συνοδεύει ανάλογα. Για πότε πέρασαν οί δυό ώρες, για πότε σηκωθήκαμε κι' έμείς καί χειροκροτούσαμε μαζί με τούς άλλους θεατές κατενθουσιασμένοι: Ούτε λέξη δέν καταλάβαμε εκτός από τούς τίτλους μερικών ποιημάτων: "Ρόκ εν Ρόλλ" "Στρέπ-τήζ" "Μαίρυλιν Μονρόε, "Παρίσι", "Ρώμη τά Χριστογεννα". Μας έμεινε όμως ή αίσθησις της ύψηλης ποίησης, που μās άγγιξε μέσα από τήν ήθοποιία.

Τόν Βοσνεσένσκη, τόν συγγραφέα του "Αντιμίρι" είχαμε τήν τύχη νά τόν γνωρίσουμε άργότερα. Είναι ένας λεπτός, σεμνός νέος με όλοτετα συνηθισμένη φυσιογνωμία. Σέ τέλεια 'Αγγλικά καί με μιá άπλότητα συναρπαστική μās μίλησε για τή ζωή του, για τήν ποίηση του καί μās χάρισε τό τελευταίο βιβλίο του. Ό Βοσνεσένσκη, μαζί με τόν Γεφτουσένκο καί τήν 'Αχματούλινα είχαν αποτελέσει τήν τριάδα που έδωσε καινούργια ώθηση στην ποίηση τά τελευταία χρόνια, στη Σοβιετική Ένωση. Ζητήσαμε νά δοϋμε καί τόν Γεφτουσένκο, έλειπε όμως στό Καζάν της Σιβηρίας όπου πηγαίνει όταν θέλει νά γράψη. Είδαμε τή γυναίκα του, τήν Γκάλα, μιá πανέξυπνη νεαρή κοπέλλα, καί τήν Μπέλλα 'Αχματούλινα με τόν άντρα της, στην ντάτσα τους.

Ἡ ντάταα τῆς Ἀχματούλινα εἶναι κάπου 30 χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τῆ Μόσχα παντρεμένη μὲ τὸν διάσημο συγγραφέα Γιοθρι Ναγκλίμπιν βρῆκε στὸ ἐξοχικὸ αὐτὸ σπιτάκι τὴν ἡουχία καὶ τὴν ξεκούραση ποὺ χρειάζεται κανεὶς γιὰ νὰ δημιουργήσῃ πνευματικὰ. Μᾶς κάλεσαν νὰ περάσουμε ὅλη τὴ μέρα μαζί τους.

Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ βγαίνουμε ἔξω ἀπὸ τῆ Μόσχα, γι' αὐτὸ ἡ διαδρομὴ εἶναι πολὺ ἐνδι αφέρουσα. Οἱ μεγάλες λεωφόροι ποὺ διασχίζουν τὴ Μόσχα φέρουν συνήθως ὀνόματα γνωστῶν προσωποποιήτων. Νᾶ, ἡ λεωφόρος Κουτούζωφ, πρὸς τιμὴ τοῦ στρατηγοῦ ποὺ νίκησε τὸν Ναπολέοντα ἀκριβῶς ἔξω ἀπὸ τῆ Μόσχα. Τὸ τρίτο μέρος τῆς ταινίας "Πόλεμος καὶ Εἰρήνη", ποὺ προβάλλεται φέτος στὸ φεστιβάλ δείχνει ἀκριβῶς αὐτὴ τὴν πολύνεκρη μάχη τοῦ Βοροτίνο. Φαντάζομαι ὅλη αὐτὴ τὴν περιοχὴ βουτηγμένη στὸ χιόνι τὸ χειμῶνα καὶ τοὺς στρατιῶτες τουρτουρίζοντας νὰ μάχονται στὰ δύο στρατόπεδα. Λίγο πιὸ πέρα ὁ ποταμὸς τῆς Μόσχας, σιωπηλὸς μάρτυρας τῶων καὶ τῶων γεγονότων κυλᾷ ἤρεμος μὲ τὰ ποταμόπλοια του.

Μέσα στὰ δάση τριγύρω ἀπὸ τῆ Μόσχα ἔχουν τίς κατασκηνώσεις τους μικροὶ πιονιέροι, πρόσκοποι δηλαδή. Ὅταν σὲ μιὰ στιγμή σταματοῦμε γιὰ νὰ μαζέψουμε λίγες ἀγριοφράουλες ἀνακαλύπτουμε πῶς τὰ μικρὰ διαβολάκια τῆς περιοχῆς δέν εἶχαν ἀφήσει οὔτε μίαν. Κρυμμένα πίσω ἀπὸ τὰ ψηλά δέντρα, μὲ τὰ κόκκινα μαντήλια στὸ λαιμὸ, κρατοῦσαν ὀλόκληρα καλαθάκια μὲ μυρωδάτες κόκκινες φράουλες.

Τὸ σπίτι τῆς Μπέλλα Ἀχματούλινα, ὅπως καὶ οἱ ντάτσες τῶων ἄλλων συγγραφέων εἶναι χαμένο μέσα στὸ δάσος. Δέντρα πανύψηλα, κυρίως λεύκες καὶ σημίδες, οἱ περίφημες μπεριόσκες, δέν ἀφήνουν τίς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου νὰ φτάσουν ὡς κάτω στὴ γῆ. Ὅλα τὰ σπίνια σχεδὸν εἶναι ξύλινα, διόροφα, μὲ κάτι μικρὲς βεραντοῦλες τριγύρω. Στους κήπους, ἀνάμεσα στὰ δέντρα, ὀλάνθιστὰ αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, ξεπροβάλλουν διάφορα λουλούδια. Φαντάζομαι τί μαγεία ποὺ θᾶναι στὶς ντάτσες τὸ χειμῶνα. Ἐξω νᾶναι ὅλα κάτασπρα καὶ μέσα στὰ σπίνια ἡ γλυκειὰ θαλπωρὴ τοῦ εὗλου ποὺ καλεῖ στὸ τζάκι.

Ἡ Μπέλλα Ἀχματούλινα ἔχει μιὰ ὁμορφιά σπάνια. Ἀπὸ πατέρα Τατάρο καὶ μητέρα Ἰταλίδα, ἔχει κληρονομήσει θαρρεῖς ὅλα τὰ χαρίσματα τῶων δύο φυλῶν, στὴ μορφὴ καὶ στὸ χαρακτήρα. Μαλιὰ κατακόκκινα, ἀπὸ φυσικοῦ τους μάτια μαῦρα, σπινθηροβόλα

καί μιὰ ἐπιδερμίδα σάν βελούδο. Είναι ζεστή κι' αὐθόρμητη σάν παιδί μὰ ἡ σκέψη της ἔχει ἓνα βάθος ποῦ καταπλήσσει. Ὁ ἄντρας της, ὁ Ναγκίμπιν, εἶναι ἓνας ὄριμος ἄντρας, μέ γκρίζα μαλιά καί μ' ἓνα χιοῦμορ ἐντελῶς δικό του. Σ' ὄλους τούς Ρώσους διανοούμενους πρόσεξα αὐτὴ τὴ διάθεση τοῦ χιοῦμορ, ποῦ πολύ συχνά προχωρεῖ καί γίνεται μιὰ εἰρωνική σάτιρα.

Παίρνομε τσάϊ στήν αὐλή τοῦ σπιτιοῦ κάτω ἀπὸ ἑναὸλάνθιστο γιασεμί κι' ὕστερα ἡ Μπέλλα εἰσηγεῖται νὰ κάνουμε μιὰ ἐπίσκεψη στό διπλανό σπίτι. Ἐκεῖ μένει ἓνας ἀπὸ τοὺς παλιούς μεγάλους ποιητές, ὁ Πάβελ Ἀντοκόλοκη μέ τὴ γυναίκα του, ποῦ ἀσχολεῖται μέ τὴ ξυλογλυπτικὴ. Τὸ ζευγάρι τῶν δυὸ γέρον μᾶς δέχθηκε μέ χαρά. Τὸ σπίτι τους εἶναι κάτι σάν μουσεῖο. Σέ κάθε γωνιά κι' ἀπὸ ἓνα ξυλόγλυπτο τῆς Ζώγιας Ἀντοκόλοκη. Ὁ Πάβελ, περήφανος γιὰ τὴ δουλειὰ τῆς γυναίκας του μᾶς παίρνει, μᾶς δείχνει τὸ κάθε τι, μᾶς ἐξηγᾶ.

-Αὐτός εἶναι ὁ Προμηθεὺς, ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ σύμπλεγμα εἶναι τῆς Αἰτῶς μέ τὰ παιδιὰ της, ἡ ἄλλη εἶναι ἡ Ἀθηνᾶ.

Ὅλα σχεδὸν παρμένα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ μυθολογία. Τὸ ξύλο, διαλεγμένο ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Ἰδίας τῆς Ζώγιας μέσα στό δάσος, παίρνει λές ψυχὴ, γίνεται σκέψη, γίνεται σύμβολο.

Ἀνεβαίνουμε τὴ ξύλινη σκάλα. Τὸ γραφεῖο τοῦ Πάβελ Ἀντοκόλοκη σέ κάθε γωνιά κρατᾶ καί μιὰ ἀνάμνηση. Οἱ τοῖχοι γεμάτοι μέ πορτραῖτα πολλῶν φίλων. Παστερνάκ, Μαγιακόφσκη, Γκόσκι, Σδόλωφ, Ἐσέσιν, ὅλα μέ ἀφιερῶσεις στόν "καλὸ φίλο Πάβελ". Στίς βιβλιοθηκὲς στοιβαγμένα βιβλία. Ἐνα ὀλόκληρο ράφι γεμάτο μέ τοὺς τόμους τοῦ συγγραφέα Πάβελ Ἀντοκόλοκη. Μιὰ ζωὴ γεμάτη δημιουργία. Μέ ἀγάπη τὸ βλέμμα τοῦ γέρου ποιητῆ ἀγκαλιάζει τὴ δουλειὰ τόσων χρόνων. Καί μέ ἰκανοποίηση. Τὰ μάτια του, ὀλοζώντανα, ὑπόσχονται ἀκόμα πολλά.

Τὸ τραπέζι τῆς Μπέλλα καί τοῦ Γιούρι εἶναι στρωμένο στὴ μικρὴ τζαμαρία, δίπλα στόν ἀνθόκηπο. Κονιάκ, μύρα, κρασί, βότκα. Ἐνα ποτήρι στὴ ὑγεία τοῦ καθενός. Κι' ἓνα στὴ μνήμη τοῦ μοναχογιοῦ τῶν Ἀντοκόλοκη, ποῦ σκοτώθηκε στόν πόλεμο πρὶν 25 ἀκριβῶς χρόνια. Οἱ δυὸ γέροι δακρῦζουν, ὅλοι δακρῦζουμε.

Ἡ στιγμή εἶναι ἐπισημη. Ὑστερα πάλι ὅλοι μιλοῦν, ἡ Μπέλλα πᾶει κοντά τους, τοὺς φιλά, τὸ θέμα ἀλλάζει. Κάποιος ρίχνει τὴν ἰδέα. Ν'ἀπαγγείλουμε καθένας κάτι δικό του. Σηκῶνεται ἡ Μπέλλα. Τὸ κεφάλι πίσω, ἡ λεπτή μύτη ψηλά, ἡ φωνή δυνατὴ, παιδιᾶστικη. Εἶναι σάν νά ἔχη μπροστά της τὶς χιλιάδες τοῦ ἐνθουσιώδους κοινοῦ ποὺ παρακολουθεῖ τὸ ρεσιτάλ ποίησης ποὺ δίνει.

"Μὴν κλαῖτε γιὰ μένα, θά ζήσω".

Χειροκρότημα. Ὑστερα ὁ Ἄντοκλόσκη. Μὲ ζεστή, χωρὶς τρέμουλα φωνή, ἀπαγγέλλει τραγουδιστὰ τοὺς στίους του. Τὸ ἴδιο ἔκανε κ'ὁ Ραμπιτρανάθ Ταγκόρ, ὁ βάρδος τῶν Ἰνδιῶν.

Τὸ γιασεμί ἔξω παίζει στὸ παραμικρὸ φύσημα τ'ἀγέρα. Βραδυάζει. Πόσα μποροῦν νά κρατηθοῦν, πόσα μποροῦν νά γραφοῦν ἀπὸ μιὰ ὀλόκληρη μέρα τόσο γεμάτη: Μόνο μπαίνοντας στὸ μετρό γιὰ τὴ Μόσχα, μὲ τὸ θόρυβο καὶ τὴν κίνηση, ξεφεύγουμε ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν ἐντυπώσεων ποὺ περάσαμε.

Τὸ μέτρο τῆς Μόσχας λέγεται πὺς εἶναι τὸ πιὸ περιποιημένο τοῦ κόσμου. Εἶναι γεγονός πὺς συγκρίνοντάς το μὲ τοῦ Παρισιοῦ καὶ τοῦ Λονδίνου, μείναμε ἔκθαμποι μπροστά σ'ἐκείνη τὴ σπατάλη τοῦ μαρμάρου καὶ τῆς τέχνης σ'αὐτὸ τὸ ὑπόγειο μεγαθήριο. Κρυστάλλινοι πολυέλαφι, ψηφιδωτὰ καὶ παραστάσεις κάνουν τὴ μιὰ στάση διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Πλήθη ἀνεβοκατεβαίνουν τὶς ἠλεκτρικὲς σκάλες καὶ κυκλοφοροῦν σ'ὅλη τὴ Μόσχα μὲ 5 καπίκια.

Τὴν τελευταία Κυριακὴ προτοῦ φύγουμε ἀποφασίσαμε νά πᾶμε στὸ μουσεῖο Ἀρχάγγελσκ, λίγα μίλια ἔξω ἀπὸ τὴ Μόσχα, μέσα στὸ δάσος. Τὸ καλλιτεχνικὸ μουσεῖο Ποῦσκιν κι'ἡ Γκαλερί Τρετιάκωφ ποὺ εἶχαμε δεῖ τὶς προηγούμενες μέρες, μοιάζουν μὲ ὅποιαδήποτε ἄλλα μουσεῖα τοῦ κόσμου, ὅπου μπορεῖ κανεὶς νά θαυμάσῃ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν. Τὸ ἀρχάγγελσκ ὅμως εἶναι κάτι ἄλλο. Εἶναι σάν μιὰ χαριτωμένη φωλιά καμωμένη μὲ γοῦστο καὶ μὲ γνώση τῆς τέχνης, μέσα στὸ δάσος.

Τὸ μέγαρο ὅπου στεγάζεται τὸ μουσεῖο, ἀνήκε παλιά σ'ένα πολὺ πλούσιο καὶ καλλιεργημένο κόμητα. Ἡ πλούσια καὶ μὲ λεπτὸ γοῦστο διακόσμηση τοῦ κήπου ποὺ εἶδαμε, τὸ μαρτυροῦν αὐτὸ ἀπ'τὴν πρώτη

στιγμή. Τό μουσεϊο μέσα ἦταν δυστυχῶς κλειστό γιὰ κάτι ἐπιδιορθώσεις, κι' ἔτσι ἀρκεστήκαμε σέ μιὰ βόλτα στό θαυμάσιο κήπο του, ποῦ εἶναι οὐσιαστικά μιὰ συνέχεια τοῦ δάσους τῆς περιοχῆς. Μόνο ποῦ ἐδῶ τό χέρι τοῦ ἀνθρώπου ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο. Φαρδειοὶ καθαροὶ δρόμοι ἀνάμεσα στά δέντρα, ποῦ καί ποῦ κανένα παγκάκι. Καί τὰ ἀγάλματα. Πλήθος ἄσπρα μαρμάρινα ἀγάλματα Ἑλληνιστικῆς καί Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ἡ πρόσοψη τοῦ κήπου μοιάζει μέ ἀμφιθέατρο σέ χαμηλά καί ψηλότερα ἐπίπεδα μέ σειρές ἀπό προταμιές ἀγαλμάτων. Τό μουρμούρισμα τῶν δέντρων μαζί μέ τὰ γριψώθη πρόσωπα τῶν ἀγαλμάτων φτιάχνουν μιὰ ἀτμόσφαιρα μυστηριακή. Κάπου, σέ μιὰ γωνιά τοῦ πάρκου, ἕνα ἄγαλμα τοῦ Ποῦσκιν μέ ποιήματα του, ἀφιερωμένο στόν τόπο τοῦτο. Νωπὰ λουλούδια στά μαλιά του, ἐνῶ γύρω ἀπό τό κεφάλι του δύο χελιδόνια κάνουν χαριτωμένους ἐλιγμούς. Νά δύο λόγια ποῦ κατάφερα νά συγκρατήσω ἀπό τό ποίημα:

"Σκοποὺς μή Βάζεις στή ζωή σου

σκοποὺς τῆς ζωῆς εἶναι νά ξέρης νά τῆ ζῆς."

Καθόμαστε σκεπτικοί σ' ἕνα παγκάκι στά πόδια τοῦ ἀγάλματος καί φανταζόμαστε τόν μεγάλο ποιητὴ νά περπατᾷ κάτω ἀπὸ τίς σημύδες μ' ἕνα βιβλίο στήν μασχάλη, ρεμβάζοντας.

Οἱ διαδικασίες τοῦ κλεισίματος τοῦ φεστιβάλ κινηματογράφου τό πηγαινέλα τῶν δημοσιογράφων, φωτογράφων, καί ἐμπόρων, οἱ κοσμικές ἐμφάνσεις τῶν στάρ καί στάρλετ, ὅλη αὐτή ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς μοντέρνας ζωῆς μας παρέσυρε τίς 2-3 τελευταῖες μέρες. Φεύγοντας γιὰ τό ἀεροδρόμιο τὴν τελευταία μέρα κάναμε τὴ διαπίστωση πῶς πολλὰ πράγματα δέν εἶδαμε κι' ἄλλα τόσα εἶδαμε πολὺ λίγο. Θὰ θέλαμε νά μέναμε ἀκόμα, ἡ Μόσχα εἶναι μιὰ πόλη τεράστια γιὰ μιὰ ἐπίσκεψη 20 ἡμερῶν. Ὅμως δέν εἶναι μέ λύπη ποῦ φεύγουμε. Εἶναι ἀκόμη καλοκαίρι, μᾶς περιμένουν τὰ γαλάζια μερὰ τῆς Κερύνιας καί τῆς Ἀμμοχώστου, οἱ βραδυές μας, οἱ ὑπαίθριοι μας κινηματογράφοι, ἡ μουσική καί τὰ τραγοῦδια μας, ἡ Μικρὴ μας μὰ ἀγαπημένη ζωὴ. Ἀπὸ ψηλά στόν οὐρανὸ τό βλέμμα μᾶς ἀγκαλιάζει τὴν ἀχανῆ πράσινη χώρα. Μέ συγκίνηση περιμένουμε νά διαγράφει κομψὴ μικροσκοπικὴ ἡ σιλουέτα τῆς Κύπρου λουσομένη μέσα στά νερά.